

หุ้นสามัญรับคืนมา (Treasury stock) หุ้นที่ออกจำหน่ายแล้วภายหลังบริษัทซื้อกลับคืนมา การซื้อกลับคืนมาควรปรากฏในงบดุลเป็นรายการหักจากยอดรวมส่วนของผู้ถือหุ้น ตัวอย่าง ถ้าบริษัทมีหุ้นสามัญซื้อคืนมาในราคาหุ้น 2 ล้านบาท ณ 31 ธันวาคม 2530 ในภาพ 3-1 ภายใต้อันดับของผู้ถือหุ้นควรปรากฏดังนี้ (หน่วยล้านบาท)

หุ้นบุริมสิทธิ	3 บาท
หุ้นสามัญ	1
ส่วนเกินทุนในราคาสูงกว่ามูลค่า	55
กำไรสะสม	<u>200</u>
ยอดรวม	259
หัก หุ้นสามัญซื้อคืนมา	<u>2</u>
ส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งสิ้น	<u><u>257</u></u>

หุ้นสามัญที่ซื้อคืนมาไม่ได้มีจุดประสงค์ที่จะยกเลิก เพียงแต่บริษัทถือไว้ชั่วคราวเพื่อปันผลให้กับพนักงานในบริษัทหรือเป็นรางวัลการทำงานของผู้บริหาร หุ้นสามัญที่ซื้อคืนมาจะไม่มีเงินปันผลให้ เงินปันผลจะจ่ายให้เฉพาะหุ้นที่ออกจำหน่ายแล้วเท่านั้น

การแบ่งแยกหุ้นและหุ้นปันผล (Stock Splits and Stock Dividends)

การแบ่งแยกหุ้น คือการเพิ่มหุ้นโดยมีจุดประสงค์เพียงเพื่อเพิ่มจำนวนหุ้นที่ออกจำหน่ายโดยหวังว่าจะลดราคาตลาดของหุ้นลง การกระทำเช่นนี้เพื่อให้มีการกระจายหุ้นออกไป และผู้ถือหุ้นเดิมจะได้รับประโยชน์จากราคาที่สูงขึ้น โดยปกติผู้บริหารต้องการให้หุ้นของบริษัทเป็นที่สนใจในตลาด เพราะว่าในลักษณะเช่นนี้จะเป็นการง่ายและสะดวกแก่บริษัท เมื่อบริษัทต้องการเงินทุนเพิ่มขึ้น ในแง่ของเจ้าของกิจการ ราคาตลาดยิ่งสูงเท่าใดเงินทุนที่จะได้จากการเพิ่มหุ้นจะมีจำนวนมากขึ้นเท่านั้น

การแบ่งแยกหุ้นอาจเป็นการออกหุ้นใหม่ให้แก่หุ้นเก่า หรือโดยการเพิ่มจำนวนหุ้นตามขนาดที่กำหนด สมมติตามตัวอย่าง ส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท ก ปรากฏดังนี้

ก่อนการแบ่งแยกหุ้น
ในอัตรา 2 ต่อ 1

ภายหลังการแบ่งแยกหุ้น
ในอัตรา 2 ต่อ 1
การเปลี่ยนแปลง

หุ้นสามัญ 100,000 หุ้น ราคา		200,000 หุ้น ราคา	
มูลค่า @ 10 บาท	1,000,000	ตามมูลค่า @ 5 บาท	1,000,000
ส่วนเกินในราคาสูงกว่ามูลค่า	4,000,000		4,000,000
กำไรสะสม	<u>6,000,000</u>		<u>6,000,000</u>
ส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>11,000,000</u>		<u>11,000,000</u>
ราคาตลาดของหุ้นสมมติ @ 150	<u>15,000,000</u>	สมมติ @ 80	<u>16,000,000</u>

ส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งสิ้นจะไม่ถูกกระทบกระเทือน ผู้ถือหุ้นเดิมมีหุ้นอยู่ 1,000 หุ้น (ส่วนในบริษัท 1%) ภายหลังการแบ่งแยกหุ้นจะมีหุ้น 2,000 หุ้น (ส่วนในบริษัท 1% คงเดิม) ดังนั้นบริษัท ก แบ่งแยกหุ้นโดยหวังว่าราคาตลาดของหุ้นทั้งหมดจะเพิ่มขึ้นจาก 15,000,000 บาท เป็น 16,000,000 บาท เพราะว่าหนึ่งหุ้นเดิมขายในราคาตลาด 150 บาท ภายหลังการแบ่งแยกหุ้นจะเป็น 2 หุ้น ในราคาตลาด 80 บาท ดังนั้นรวมเป็น 160 บาท

หุ้นปันผล คือการจ่ายปันผลให้แก่หุ้นที่บริษัทมีอยู่ ที่พบบันผลคือการจ่ายหุ้นสามัญปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญโดยทั่วไปในอัตรา 1 ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนหุ้นที่ออกจำหน่ายการจ่ายหุ้นปันผลแท้จริงแล้วไม่ใช้การปันผลตามที่เข้าใจ เนื่องจากอัตราส่วนในบริษัทของผู้ถือหุ้นแต่ละคนไม่เปลี่ยนแปลง และราคาตลาดของหุ้นก็มีแนวโน้มที่จะลดลง เนื่องจากการเพิ่มจำนวนหุ้น โดยไม่มีการเพิ่มเงินทุน ดังตัวอย่างสมมติราคาตลาดของหุ้น 80 บาท

	ก่อนการจ่าย ปันผล 5%	การเปลี่ยนแปลง	ภายหลังการ จ่ายปันผล 5%
หุ้นสามัญ 200,000 หุ้น ราคา		(10,000 หุ้น ราคามูลค่า	
มูลค่า @ 5 บาท	1,000,000 +	@ 5 บาท)	1,050,000
ส่วนเกินทุนในราคาสูงกว่ามูลค่า	4,000,000 +	(10,000 หุ้น @ 80-5)	4,750,000
กำไรสะสม	<u>6,000,000</u> -	(10,000 @ 80)	<u>5,200,000</u>
ส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>11,000,000</u>		<u>11,000,000</u>
ผู้ถือหุ้นเดิม	2,000 หุ้น +	100 หุ้น	2,100 หุ้น
ส่วนในบริษัท	1%		1% คงเดิม

ข้อสังเกต

(1) ผู้ถือหุ้นแต่ละบุคคลมิได้รับสิทธิประโยชน์ใด ๆ จากบริษัทส่วนในบริษัทยังคงเดิม แต่ถ้าเขาขายหุ้นปันผลของเขา อัตราส่วนในบริษัทก็จะลดลง

(2) บริษัทบันทึกรายการโดยการโอนราคาตลาดของหุ้นส่วนที่เพิ่มขึ้นออกจากบัญชีกำไรสะสมไปยังบัญชีทุนเรือนหุ้น และบัญชีส่วนเกินทุนในราคาสูงกว่ามูลค่า นั่นคือการบันทึกกำไรสะสมขึ้นเป็นทุน “capitalization of retained earning”

ตัวอย่างการจ่ายหุ้นปันผลดังกล่าวแท้จริงแล้วไม่มีความหมายใด ๆ เป็นเพียงการกระทำเพื่อให้ทุกฝ่ายพอใจว่า บริษัทได้มีการจ่ายปันผลแต่ไม่มีการจ่ายสิทธิประโยชน์ ขณะเดียวกันทางด้านผู้ถือหุ้นมีความรู้สึกเหมือนว่าได้รับปันผล ผลคือบริษัทไม่ได้ทำอะไรโดยตรงแก่ผู้ถือหุ้น แต่หุ้นปันผลที่ได้รับอาจนำไปขายให้ได้เงินสะสมมา อย่างไรก็ตามอัตราส่วนในบริษัทจะลดลง

นโยบายการจ่ายหุ้นปันผลจะเกิดผลดีเมื่ออัตราการจ่ายปันผลอยู่ในอัตราคงที่ เช่น 1 หรือ 2 เปอร์เซ็นต์ จำนวนหุ้นที่เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยจะไม่กระทบกระเทือนราคาตลาด กล่าวคือ ถ้าผู้ถือหุ้นรายหนึ่งถือหุ้นอยู่ 100 หุ้น ราคาตลาด 80 บาท การจ่ายหุ้นปันผลในอัตรา 1% จะเท่ากับ 101 หุ้น ราคาหุ้นในตลาดยังคง 80 บาท ดังนั้นผู้ถือหุ้นรายนี้จะได้ราคาสูงขึ้นอีก 80 บาท

สำรองและเงินทุน (Reserves and Funds)

ในทางบัญชี คำว่าสำรองได้ถูกนำมาใช้ในความหมายดังนี้

1. **สำรองกำไรสะสม** หมายถึงกำไรสะสมส่วนที่มีข้อจำกัด นำไปจ่ายปันผลมิได้ ตัวอย่างเช่น สำรองเผื่อหนี้สินที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง (อาจหมายถึงผลขาดทุนที่อาจเกิดขึ้นจากการลดค่าเงิน, จากผลของคดีความ, ภัยธรรมชาติ เป็นต้น) ในปัจจุบันนักบัญชีได้หันมาใช้คำว่ากำไรสะสมจัดสรร แทนคำว่าสำรองกำไรสะสม

2. **สำรองการตีราคาสิทธิประโยชน์** ตัวอย่างเช่น สำรองค่าเสื่อมราคา สำรองหนี้สูญ ในปัจจุบันนักบัญชีได้หันมาใช้ ค่าเสื่อมราคาสะสม หนี้สงสัยจะสูญ เป็นต้น

3. **สำรองในลักษณะที่เป็นหนี้สิน** ซึ่งหมายถึงหนี้สินที่ยังกะประมาณจำนวนแน่นอนไม่ได้ ตัวอย่างเช่น สำรองภาษีเงินได้ ในปัจจุบันนักบัญชีได้หันมาใช้ “หนี้สินกะประมาณสำหรับ...”

ดังนั้นในปัจจุบันคำว่าสำรอง (reserve) ได้ลดการใช้ลงและหันไปใช้คำเฉพาะแทน การเปลี่ยนนี้เนื่องจากความเข้าใจผิดที่มักเกิดขึ้น คำว่าสำรองมักจะถูกเข้าใจว่า หมายถึงการกั้นเงินสดไว้เพื่อวัตถุประสงค์ใดประสงค์หนึ่ง ซึ่งแท้จริงแล้วจากความหมายการกั้นเงินสดไว้เพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งนั้นในทางบัญชีใช้คำว่า “เงินกองทุน (Funds)”

ภาพที่ 2-1

บริษัท AB จำกัด

งบดุลรวม

ณ 31 ธันวาคม

สินทรัพย์	หน่วยล้านบาท		การเปลี่ยนแปลง
	2535	2534	
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสด	90	56	
เงินลงทุนชั่วคราว (ราคาทุน)	-	28	
ลูกหนี้ (หักค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ)			
จำนวน 2,000,000 และ 2,100,000 บาท ตามลำดับ)	91	95	
สินค้าคงเหลือ ราคาถัวเฉลี่ย	120	130	
สินทรัพย์หมุนเวียนทั้งสิ้น	<u>301</u>	<u>309</u>	(8)
เงินลงทุนในบริษัทอื่น ๆ ที่ไม่ใช่บริษัทในเครือ	<u>63</u>	<u>55</u>	8
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์			
ที่ดิน (ราคาทุน)	60	48	12
โรงงานและเครื่องจักร			
	2535	2534	
ราคาทุน	192	135	57
ค่าเสื่อมสะสม	<u>126</u>	<u>112</u>	(14)
	- 66	2 3	
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ทั้งสิ้น	<u>126</u>	<u>71</u>	
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน			
เครื่องหมายการค้า	15	16	
ค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี	<u>3</u>	<u>4</u>	
สินทรัพย์อื่น ๆ ทั้งสิ้น	<u>18</u>	<u>20</u>	(2)
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	<u>508</u>	<u>455</u>	<u>53</u>

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	หน่วยล้านบาท		การเปลี่ยนแปลง
	2535	2534	
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้	100	84	
ตัวเงินจ่าย	10	--	
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	32	22	
ภาษีเงินได้ค้างจ่าย	<u>34</u>	<u>38</u>	
หนี้สินหมุนเวียนทั้งสิ้น	<u>176</u>	<u>144</u>	32
หนี้สินระยะยาว			
พันธบัตรจ้างนองอันดับ 1, 5%			
กำหนด 31 ธ.ค. 2537	25	25	
เงินกู้			
6% ถึงกำหนด 31 ธ.ค. 2540	<u>30</u>	<u>20</u>	10
หนี้สินระยะยาวทั้งสิ้น	<u>55</u>	<u>45</u>	
รายได้รับล่วงหน้า*	<u>12</u>	<u>9.3</u>	2.7
ส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย	<u>6</u>	<u>5.7</u>	0.3
หนี้สินทั้งสิ้น	<u>249</u>	<u>204</u>	
ส่วนของผู้ถือหุ้น			
หุ้นบุริมสิทธิ 100,000 หุ้น			
ราคาตามมูลค่า 30 บาท +	3	3	
หุ้นสามัญ 1,000,000 หุ้น			
มูลค่าหุ้นละ 1 บาท	1	1	
ส่วนเกินทุนในราคาสูงกว่ามูลค่า	55	55	
กำไรสะสม	<u>200</u>	<u>192</u>	
ส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งสิ้น	<u>259</u>	<u>251</u>	
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งสิ้น	<u>508</u>	<u>455</u>	<u>53</u>

* เงินรับล่วงหน้าจากลูกค้าตามสัญญาระยะยาว

+ เงินเป็นผลในอัตรา 5 บาทต่อหุ้น แต่ละหุ้นมีสิทธิแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ 2 หุ้น หุ้นนี้ได้นำออกจำหน่ายในราคาหุ้นละ 100 บาท ส่วนเกินมูลค่าได้รวมอยู่ในบัญชีส่วนเกินทุนในราคาสูงกว่ามูลค่า มูลค่าเมื่อเลิกกิจการหุ้นละ 100 บาท

ภาพ 2-2

บริษัท AB จำกัด
งบกำไรขาดทุนรวม
สำหรับปี สิ้นสุด 31 ธันวาคม 2535

	หน่วยพันบาท	
	2535	2534
ขายสุทธิและรายได้จากการดำเนินงานอื่น ๆ	<u>500,000</u>	<u>600,000</u>
ต้นทุนสินค้าที่ขายและค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (ไม่รวมค่าเสื่อมราคา)	468,750	554,550
ค่าเสื่อมราคา	<u>14,000</u>	<u>11,000</u>
ค่าใช้จ่ายดำเนินงานทั้งสิ้น	<u>482,750</u>	<u>565,550</u>
กำไรสุทธิจากการดำเนินงานก่อนกำไรจากเงินลงทุน	17,250	34,450
กำไรสุทธิในบริษัทอื่น ๆ ที่มีใช้บริษัทในเครือ(ตามอัตราส่วน)	<u>8,000</u>	<u>10,000</u>
กำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้	25,250	44,450
ดอกเบี้ยจ่าย	<u>2,450</u>	<u>2,450</u>
กำไรสุทธิก่อนภาษีเงินได้	22,800	42,000
ภาษีเงินได้	<u>12,000</u>	<u>21,900</u>
กำไรสุทธิก่อนผู้ถือหุ้นส่วนน้อย	10,800	20,100
กำไรสุทธิของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย	<u>300</u>	<u>600</u>
กำไรสุทธิของบริษัท*	10,500	19,500
เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ	<u>500</u>	<u>500</u>
กำไรสุทธิของหุ้นสามัญ	<u>10,000</u>	<u>19,000</u>
กำไรต่อหุ้นสามัญ (1,000,000 หุ้น)+	10.00	19.00
กรณีแปลงสภาพหุ้น กำไรต่อหุ้น (1,200,000 หุ้น)	8.75	15.83

-
- + กำไรสุทธิประจำปีของบริษัท
  - + กำไรต่อหุ้นใช้กันอย่างมากในการลงทุน

ภาพ 2-3

บริษัท AB จำกัด
งบกำไรสะสมรวม
สำหรับปี สิ้นสุด 31 ธันวาคม

	หน่วยพันบาท	
	2535	2534
ยอดคงเหลือยกมาต้นปี	192, 000	176, 000
บวก กำไรสุทธิประจำปีของบริษัท	<u>10, 500</u>	<u>19, 500</u>
ยอดรวม	202, 500	195, 500
หัก		
เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ	500	500
เงินปันผลหุ้นสามัญ	I 2, 000	<u>3, 000</u>
เงินปันผลทั้งสิ้น	<u>2, 500</u>	<u>3, 500</u>
ยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นปี	<u><u>200, 000</u></u>	<u><u>192, 000</u></u>

งบกำไรขาดทุน

งบกำไรขาดทุนมีความสำคัญมากกว่างบดุล เพราะว่าผู้ลงทุนส่วนใหญ่สนใจความสามารถในการทำกำไรและเงินปันผลในระยะยาวของบริษัท รายการในงบกำไรขาดทุนส่วนใหญ่แล้วอยู่ในรูปเงินตราตามมูลค่าปัจจุบัน รายได้จะเป็นรายการแรก ประกอบด้วยการขายสินค้าหรือบริการทั้งสิ้นให้แก่ลูกค้า ค่าใช้จ่ายจะเป็นอันดับถัดมาและเป็นรายการหัก และแบ่งเป็นขั้นตอน คือจะนำต้นทุนขายมาหักยอดขายเพื่อให้ได้กำไรขั้นต้นเสียก่อน กำไรขั้นต้นเป็นตัวแสดงอัตรา mark up ของบริษัท ภาษีเงินได้มักจะเป็นรายการแยกให้เห็นเด่นชัดจากค่าใช้จ่ายดำเนินงาน

กำไรต่อหุ้นและการทำให้กำไรต่อหุ้นและมูลค่าหุ้นลดลง

กำไรต่อหุ้นเป็นอัตราส่วนที่ปรากฏในรายงานประจำปี เพราะว่าผู้ลงทุนสนใจในผลกระทบของกำไรต่อราคาตลาดของหุ้น กำไรต่อหุ้นได้จากการนำเอากำไรสุทธิประจำปีของบริษัทหารด้วยจำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายแล้ว ในกิจการที่มีหุ้นบุริมสิทธิ กำไรสุทธิประจำปีที่จะนำมาคำนวณกำไรต่อหุ้นได้จะต้องเป็นจำนวนภายหลัง หักเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิแล้ว

อย่างไรก็ตามในกิจการที่มีหุ้นบุริมสิทธิ หรือหุ้นกู้ที่แปลงสภาพได้ การรายงานกำไรต่อหุ้นดังกล่าวยังไม่เพียงพอ ควรจะต้องรายงานกำไรต่อหุ้น ถ้าได้มีการแปลงสภาพด้วย ดังตัวอย่างจากภาพ 2-2

หุ้นบุริมสิทธิ 5% ชนิดแปลงสภาพได้

มูลค่า @ 100 บาท แปลงสภาพในอัตรา 2 : 1	100,000	หุ้น
หุ้นสามัญ	1,000,000	หุ้น
การคำนวณกำไรต่อหุ้น		
กำไรสุทธิ	10,500,000	บาท
เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ	<u>500,000</u>	
กำไรสุทธิของหุ้นสามัญ	<u>10,000,000</u>	
กำไรต่อหุ้นสามัญ (10,000,000 ÷ 1,000,000 หุ้น)	<u>10</u>	บาท
แต่ถ้าหุ้นบุริมสิทธิแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญ : กำไรสุทธิ	<u>10,000,000</u>	บาท
กำไรต่อหุ้น		
(10,500,000 ÷ 1,200,000 หุ้น)	<u>8.75</u>	บาท

ดังนั้นรายงานกำไรต่อหุ้นที่ปรากฏในตอนท้ายงบกำไรขาดทุนจะเป็นดังนี้

กำไรต่อหุ้นสามัญ (หมายเหตุ ก)	<u>10.00</u>	บาท
กำไรต่อหุ้นสามัญถ้าแปลงสภาพ (หมายเหตุ ข)	<u>8.75</u>	บาท

หมายเหตุ ก: กำไรต่อหุ้นถ้าเอาจำนวนหุ้นสามัญตัวเฉลี่ยที่ออกจำหน่ายในระหว่างปี ภายหลังจากหักเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิในอัตรา 5%

หมายเหตุ ข: กำไรต่อหุ้นสมมติว่าหุ้นบุริมสิทธิทั้งหมดได้นำมาแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญ ณ วันต้นปี ในอัตรา 2 : 1 หุ้น ซึ่งเป็นจำนวนหุ้นสามัญแปลงสภาพแล้วอีก 200,000 หุ้น และสมมติว่าไม่มีการจ่ายปันผลให้หุ้นบุริมสิทธิเลย

รายการพิเศษ Extraordinary Items

รายการพิเศษมักเป็นรายการที่ก่อให้เกิดผลกำไรหรือขาดทุน (Gain or loss) ที่สมควรรายงานให้เห็นเด่นชัดต่างหากจากรายการที่เกิดขึ้นตามปกติของการดำเนินงาน ตัวอย่างรายการพิเศษ เช่น กำไรขาดทุนจากการขายสินทรัพย์ถาวร, กำไรขาดทุนจากการแลกเปลี่ยนเงินตรา เป็นต้น กำไรหรือขาดทุนพิเศษควรแสดงให้เห็นถึงผลกระทบต่อภาษีเงินได้ด้วย ตัวอย่าง สมมติว่า บริษัท AB จำกัด มีผลขาดทุนจากการยกเลิกแผนการผลิตภัณฑ์ เป็นจำนวน 4

ล้านบาท ซึ่งมีผลเป็นการประหยัดภาษีจำนวน 1.4 ล้านบาท (อัตราภาษี 35%) ดังนั้น งบกำไรขาดทุนตามภาพ 2-2 จะเปลี่ยนแปลงไป แสดงตามภาพ 2-4

ภาพ 2-4

งบกำไรขาดทุนเมื่อมีรายการพิเศษ

กำไรสุทธิของบริษัทก่อนรายการพิเศษ (ภาพ 2-2)	10,500,000	บาท
ผลขาดทุนพิเศษจากการยกเลิกแผนการผลิตภัณฑ์		
จำนวนสุทธิหลังลดหย่อนภาษีเงินได้ 1,400,000 บาท	<u>2,600,000</u>	,
กำไรสุทธิของบริษัท	7,900,000	
เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ	<u>500,000</u>	
กำไรสุทธิของหุ้นสามัญ	<u>7,400,000</u>	
กำไรต่อหุ้น (ก่อนรายการพิเศษ)	10.00	
รายการพิเศษ	(2.60)	
กำไรต่อหุ้นสามัญ	<u>7.40</u>	
กำไรต่อหุ้น—สมมติแปลงสภาพ (1,200,000 หุ้น) : กำไรต่อหุ้น	8.75	
รายการพิเศษ (2,600,000 ÷ 1,200,000 หุ้น)	(2.17)	
กำไรต่อหุ้นสามัญ	<u>6.58</u>	บาท

งบการเงินรวม

งบการเงินรวม คืองบการเงินที่แสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัทแม่และบริษัทในเครือรวมกันเสมือนหนึ่งเป็นหน่วยงานเดียวกัน จุดประสงค์ก็เพื่อให้ผู้อ่านรายงานการเงินได้เข้าใจภาพทั้งหมดของบริษัทได้ดีกว่าการอ่านรายงานงบการเงินแยกแต่ละฉบับ

ผู้ถือหุ้นส่วนน้อย (Minority interests) ภาพ 2-1 เป็นงบการเงินรวม และปรากฏรายการผู้ถือหุ้นส่วนน้อยไว้ด้วย งบดุลรวมเป็นงบที่รวมสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัทแม่และบริษัทในเครือเข้าไว้ด้วยกัน สมมติว่าบริษัทแม่มีส่วนในบริษัทในเครือเท่ากับ 90 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้น ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยในบริษัทในเครือเท่ากับ 10 เปอร์เซ็นต์เขียนเป็นภาพได้ดังนี้

ข้างล่างนี้เป็นการแสดงวิธีทำงบดุลรวมโดยสมมติบริษัทแม่ (P) ถือหุ้นในอีกบริษัท เรียกว่าบริษัทในเครือ (S) 90 เปอร์เซ็นต์

	(บาท) บริษัทแม่ (P)	ในเครือ (S)	รายการตัดรายการ	งบรวม
เงินลงทุนใน S	63,000	—	(63,000)	—
สินทรัพย์อื่น ๆ	<u>437,000</u>	<u>100,000</u>		<u>537,000</u>
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	<u>500,000</u>	<u>100,000</u>	<u>63,000</u>	<u>537,000</u>
หนี้สิน	200,000	30,000		230,000
ส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย	—	—		7,000
ส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>300,000</u>	<u>70,000</u>	(63,000)	<u>300,000</u>
	<u>500,000</u>	<u>100,000</u>	<u>63,000</u>	<u>537,000</u>

บัญชีเงินลงทุนในบริษัทในเครือ และ 90 เปอร์เซ็นต์ของส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทในเครือจะ ตัดบัญชีกัน เพราะว่าเป็นบัญชีที่แลกเปลี่ยนกัน สินทรัพย์ของบริษัทในเครือจำนวน 100,000 บาท รวมทั้งหนี้สินจำนวน 30,000 บาท ได้นำมารวมเข้าไว้ในงบรวม ดังนั้นผู้ถือหุ้นในบริษัทใน เครือจำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ มีสภาพเหมือนเป็นเจ้าของงบรวม และนำมาแสดงเหนือรายการส่วน ของผู้ถือหุ้น

งบกำไรขาดทุนรวมจะแสดงส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยดังนี้

	บริษัทแม่(P)	บริษัทในเครือ (S)	งบรวม
ขาย	900,000	300,000	1,200,000
ค่าใช้จ่าย	800,000	<u>250,000</u>	<u>1,050,000</u>
กำไรสุทธิก่อนผู้ถือหุ้นส่วนน้อย	<u>100,000</u>	<u>50,000</u>	<u>150,000</u>
กำไรสุทธิของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย	—	—	5,000
กำไรสุทธิของงบรวม	<u>—</u>	<u>—</u>	<u>145,000</u>
	<u>100,000</u>	<u>50,000</u>	<u>150,000</u>

เงินลงทุนในบริษัทอื่นที่มีใช้บริษัทในเครือ

ในการจัดทำงบการเงินรวม เงินลงทุนในบริษัทอื่นที่มีใช้บริษัทในเครือจะปรากฏภายใต้หัวข้อเงินลงทุน โดยปกติจะปรากฏด้วยราคาทุนบวกส่วนในกำไรสะสมตั้งแต่วันที่ซื้อ การบันทึกในลักษณะนี้ เรียกว่า equity method

การใช้วิธี equity method เป็นการรับรู้กำไรในส่วนที่เป็นของบริษัททั้งหมด ดังภาพ 3-2 แสดงเป็นกำไรแยกต่างหากรายการหนึ่งจะสังเกตเห็นว่า เงินลงทุนในบริษัทอื่นที่มีใช้บริษัทในเครือ ณ วันต้นปี 2535 มีจำนวนทั้งสิ้น 55 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 63 ล้านบาท ณ วันสิ้นปี 2535 จำนวน 8 ล้านบาท ที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจากการบันทึกกำไรในส่วนที่เป็นของบริษัท

นอกจากนี้แล้ว เงินลงทุนในบริษัทอื่นที่ไม่ใช่บริษัทในเครืออาจบันทึกในวิธี cost method ตามวิธีนี้บัญชีเงินทุนจะปรากฏด้วยราคาทุน ณ วันซื้อ และไม่รับรู้กำไรที่บริษัทอื่นทำมาหาได้จะบันทึกกำไรได้ต่อเมื่อได้รับเงินปันผลมาเท่านั้น

จากภาพ 2-1 และ 2-2 สมมติว่า บริษัท AB จำกัด ได้รับเงินปันผลจากบริษัทอื่นจำนวน 6 ล้านบาท วิธี equity method จะมีผลดังนี้

เงินลงทุนต้นปี 2535	55 ล้านบาท
กำไรสุทธิส่วนของบริษัท AB	<u>8</u> ล้านบาท ตามที่ปรากฏในภาพ 3-2
ยอดรวม	63 ล้านบาท
เงินปันผลรับ	<u>6</u> ล้านบาท
เงินลงทุน ณ 31 ธันวาคม 2535	<u>57</u> ล้านบาท

เงินปันผลจำนวน 6 ล้านบาทจะไม่ปรากฏในงบกำไรขาดทุน เพราะว่าจะเป็นการบันทึกกำไรได้ซ้ำ 2 ครั้ง แต่เงินปันผลจำนวนนี้จะนำไปลดบัญชีเงินลงทุนดังกล่าว

ในทางตรงกันข้าม ในการบันทึกตามวิธี cost method บัญชีเงินทุนจะปรากฏด้วยราคาทุน ณ วันซื้อตลอดไป สมมติว่า บริษัทแม่ไปลงทุนซื้อเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2535 จำนวน 55 ล้านบาท ภายใต้ cost method งบกำไรขาดทุนรวมประจำปี 2535 จะบันทึกกำไรได้จากเงินลงทุนในบริษัทอื่นด้วยจำนวนเงินปันผลที่ได้รับ 6 ล้านบาทเท่านั้น

สิ่งสำคัญของทั้ง 2 วิธี ก็คือ แต่ละวิธีมีผลกระทบต่อรายงานกำไรของบริษัทแม่อย่างไร ภายใต้ cost method กำไรสุทธิของบริษัทแม่ถูกกระทบโดยตรงจากนโยบายเงินปันผลของบริษัทอื่น ภายใต้ equity method นโยบายเงินปันผลจะไม่กระทบต่อรายงานกำไรของบริษัทแม่

สรุป

บทที่ 2 นี้ ได้อธิบายความหมายของบัญชีแต่ละบัญชีที่ปรากฏในรายงานประจำปีของบริษัท ซึ่งผู้อ่านงบการเงินจำเป็นที่จะต้องเข้าใจ เพื่อมิให้เกิดการหลงผิดในงบการเงินที่ได้จัดทำขึ้น

ปัญหาท้ายบทสำหรับการทบทวน

ปัญหาข้อ 1.

บริษัท นครไทย จำกัด ได้ประกาศจ่ายหุ้นปันผลในอัตรา 2% ให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญจำนวน 1,000,000 หุ้นของบริษัทมีราคาตามมูลค่าหุ้นละ 5 บาท ส่วนของผู้ถือหุ้นก่อนการประกาศจ่ายหุ้นปันผลปรากฏดังนี้

หุ้นสามัญ 1,000,000 หุ้น ๆ ละ 5 บาท	5,000,000 บาท
ส่วนเกินมูลค่าหุ้น	20,000,000
กำไรสะสม	<u>75,000,000</u>
	<u>100,000,000</u>

ราคาตลาดของหุ้นสามัญหุ้นละ 150 บาท ในขณะที่บริษัทประกาศจ่ายปันผล

คำถาม ส่วนของผู้ถือหุ้นจะถูกกระทบกระเทือนอย่างไร? ถ้ากำไรสุทธิของกิจการในปีต่อมาเท่ากับ 10,200,000 บาท แล้วให้คำนวณหากำไรต่อหุ้นก่อนการประกาศจ่ายปันผล และภายหลังการประกาศจ่ายปันผล

เฉลยปัญหาข้อ 1

	ส่วนของผู้ถือหุ้น ก่อนการจ่าย หุ้นปันผล 2%	การเปลี่ยนแปลง	ส่วนของผู้ถือหุ้น หลังการจ่าย หุ้นปันผล 2%
หุ้นสามัญ 1,000,000 หุ้น			
หุ้นละ 5 บาท	5,000,000	+ (20,000 หุ้น ๆ ละ 5 บาท)	5,100,000
ส่วนเกินมูลค่าสูงกว่าหุ้น	20,000,000	+ (20,000 หุ้นละ (150-5))	22,900,000
กำไรสะสม	<u>75,000,000</u>	- (20,000 หุ้น ๆ ละ 150)	<u>72,000,000</u>
	<u>100,000,000</u>		<u>100,000,000</u>

กำไรต่อหุ้นก่อนการประกาศจ่ายปันผล 2% = $10,200,000 \div 1,000,000 = 10.20$
บาท ภายหลังการประกาศหุ้นปันผล = $10,200,000 \div 1,020,000 = 10.00$ บาท

ข้อสังเกต เงินปันผลไม่มีผลกระทบต่อกำไรสุทธิ แต่มีผลเพียงว่ากำไรต่อหุ้นเปลี่ยนไป

ปัญหาข้อ 2.

ต่อไปนี้เป็นยอดคงเหลือของบัญชีต่าง ๆ ณ 31 ธันวาคม 2535 ของบริษัทสุขใจ จำกัด

เงินสด	16,400	(บาท)
ค่าเช่าจ่ายล่วงหน้า	1,450	
เจ้าหนี้การค้า	9,360	
สินค้างคงเหลือ	12,120	
ที่ดิน	8,000	
ตึกอาคาร	68,700	
ค่าเสื่อมราคาสะสม—ตึกอาคาร	8,230	
ตัวเงินจ่ายระยะยาว	18,000	
ดอกเบี้ยค้างจ่าย	600	
ค่าความนิยม	12,800	
เครื่องมืออุปกรณ์	34,200	
ค่าเสื่อมราคาสะสม—เครื่องมืออุปกรณ์	8,250	
ค่าแรงค้างจ่าย	1,130	
กำไรสะสม	21,640	
ค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งบริษัท	2,200	
ลูกหนี้	11,340	
ทุนหุ้นสามัญ	100,000	

ตัวเงินจ่ายระยะยาวที่ปรากฏในบัญชี 18,000 บาทนั้น ได้รวมตัวเงินจ่ายจำนวนเงิน 4,500 บาท ซึ่งจะครบกำหนดจ่ายในวันที่ 1 มิถุนายน 2535

ให้ทำ งบดุลของบริษัท สุขใจ จำกัด ณ 31 ธันวาคม 2535

เฉลยปัญหาข้อ 2.

บริษัท สุขใจ จำกัด งบดุล

ณ 31 ธันวาคม 2530

สินทรัพย์

สินทรัพย์หมุนเวียน

เงินสด	16,400	
ลูกหนี้	11,340	
สินค้าคงเหลือ	12,120	
ค่าเช่าจ่ายล่วงหน้า	1,450	41,310

ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์

ที่ดิน	8,000	
ตึกอาคาร	68,700	
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม—ตึกอาคาร	8,230	60,470
เครื่องมืออุปกรณ์	34,200	
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม—เครื่องมืออุปกรณ์	<u>8,250</u>	<u>25,950</u>
		94,420

สินทรัพย์ไม่มีตัวตน

ค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งบริษัท	2,200	
ค่าความนิยม	<u>12,800</u>	<u>15,000</u>

รวมสินทรัพย์

150,730

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

หนี้สินหมุนเวียน

เจ้าหนี้การค้า	9,360	
ตั๋วเงินจ่าย	4,500	
ดอกเบี้ยค้างจ่าย	600	
ค่าแรงค้างจ่าย	<u>1,130</u>	<u>15,590</u>

หนี้สินระยะยาว

ตั๋วเงินจ่ายระยะยาว (18,000—4,500)		13,500
------------------------------------	--	--------

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุนหุ้นสามัญ	100,000	
กำไรสะสม	<u>21,640</u>	<u>121,640</u>
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น		<u>150,730</u>

อธิบายรายการ

ตัวเงินจ่ายระยะยาว มีส่วนหนึ่งที่ครบกำหนดชำระในวันที่ 1 มิถุนายน 2535 จึงจัดเป็นตัวเงินจ่ายที่เป็นหนี้สินหมุนเวียน จำนวน 4,500 บาท ดังนั้นตัวเงินจ่ายระยะยาวจึงเหลือยอดเท่ากับ 13,500 บาท แสดงในงบดุลเป็นหนี้สินระยะยาว

โจทยัแบบฝีกหัด

ข้อ 2—1 ต่อกไปนั้เป็นงบการเงินของบริษัท รวมใจ จักัด

บริษัท รวมใจ จักัด

งบดุล

ณ 31 ธันวาคม 2535

สินทรัพย์

เงินสด	12, 600
ลูกหนี้	21, 225
สินค้ำคงเหลือ	20, 025
อุปกรณ์สำนักงาน	26, 250
นิมิตรสิทธิ (Patents)	<u>9, 900</u>
	<u>89, 100</u>

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

เจ้าหนี้	14, 175
ค้ำใช้จ้ำยค้ำงจ้ำย	4, 725
ภำษีเงินได้ค้ำงจ้ำย	5, 325
ทุนหุ้นสำมัญ	48, 750
ก้ำไรสะสม	<u>16, 125</u>
	<u>89, 100</u>

บริษัท รวมใจ จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปี สิ้นสุด 31 ธันวาคม 2535

ขาย		92, 775
ต้นทุนขาย		<u>48, 225</u>
กำไรขั้นต้น		44, 550
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน		
ค่าจ้างแรงงาน	14, 400	
ค่าเช่า	3, 225	
ค่าเบี้ยประกันภัย	525	
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	1, 275	
ค่าโฆษณา	6, 975	
ภาษีเงินได้นิติบุคคล	4, 725	
เงินปันผลจ่าย	6, 750	<u>37, 075</u>
กำไรสุทธิ		<u>6, 675</u>

ข้อมูลเพิ่มเติม

1. เงินที่ได้รับจากลูกหนี้ในระหว่างปี กิจการได้บันทึกเป็นขาย ซึ่งในงวดปีนี้กิจการได้ออกบิลขายเชื่อให้ลูกค้าจำนวน 93,900 บาท ลูกหนี้ทั้งหมดคาดว่าจะเก็บเงินได้หมด
2. กิจการซื้อสินค้าเชื่อระหว่างปี จำนวน 51,300 บาท การจ่ายชำระหนี้ค่าซื้อสินค้าในระหว่างปีได้บันทึกเป็นต้นทุนขาย สินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปี มีราคาทุน 18,150 บาท
3. อุปกรณ์สำนักงานซื้อเมื่อ 1 มกราคม 2535 มีมูลค่าซาก 3,750 บาท อายุการใช้งาน 10 ปี
4. นิมิตรสิทธิจะถูกตัดบัญชีเป็นค่าใช้จ่ายเท่ากันทุกปีภายใน 4 ปี เริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม 2535
5. ค่าโฆษณา จำนวน 600 บาท เป็นค่าโฆษณาสำหรับงวดปี 2536
6. ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย ณ 31 ธันวาคม 2534 ได้มีการชำระไปในระหว่างปีและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้บันทึกบัญชี ณ 31 ธันวาคม 2535 มีจำนวน 300 บาท

7. บริษัทได้ประกาศและจ่ายเงินปันผลในระหว่างปี 2535 จำนวน 6,750 บาท
8. ภาษีเงินได้ที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุนได้คำนวณอย่างถูกต้องแล้ว และในระหว่างปี
กิจการได้จ่ายเงินเป็นค่าภาษีเงินได้นิติบุคคลไปเป็นจำนวน 6,150 บาท

ให้ทำ จัดทำงบการเงินของบริษัท รวมใจ จำกัดใหม่ดังนี้

1. งบกำไรขาดทุน สำหรับปี สิ้นสุด 31 ธันวาคม 2535
2. งบดุล ณ 31 ธันวาคม 2535
3. งบกำไรสะสม สำหรับปี สิ้นสุด 31 ธันวาคม 2535

ข้อ 2-2 ณ 31 ธันวาคม 2532 บริษัทอักษร จำกัด ได้รับเงินสดจำนวน 300,000 บาท เป็นค่าสั่งจอง
วารสารสำหรับระยะเวลา 3 ปี ซึ่งจำนวนเงินนี้ถือเป็นรายได้รับล่วงหน้า ยอดคงเหลือใน
บัญชี ณ 31 ธันวาคม 2533, 2534 และ 2535 จะปรากฏอย่างไร และจะถือเป็นรายได้ในแต่ละ
ปีตลอดระยะเวลา 3 ปีอย่างไร

ข้อ 2-3 “บัญชีค่าเสื่อมสะสมเป็นบัญชีที่มีการสำรองเงินสดไว้เพื่อทดแทนการซื้อสินทรัพย์ถาวรใหม่”
ท่านเห็นด้วยกับคำกล่าวข้างต้นเพียงไร

ข้อ 2-4 กำไรต่อหุ้นบริษัท หัวหมาก จำกัด รายงานว่ากำไรต่อหุ้น ประจำปี 2535 ของบริษัท
เท่ากับ 5 บาท บริษัทมีหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายแล้ว 4,000,000 หุ้น และหุ้นบุริม
สิทธิชนิด 4% แปลงสภาพได้จำนวน 200,000 หุ้น ราคาตามมูลค่า 100 บาท และหุ้นบุริม
เป็นหุ้นสามัญไว้ในอัตรา 1 หุ้นต่อหุ้นสามัญ 4 หุ้น

คำถาม 1. กำไรประจำปี 2535 มีจำนวนเท่าไร
2. กำไรต่อหุ้นภายหลังการแปลงสภาพจะเท่ากับเท่าไร

ข้อ 2-5 ผลกระทบต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ให้แสดงผลกระทบว่าเป็น (+, - หรือ 0) ต่อส่วนของผู้ถือหุ้น
สำหรับรายการข้างล่างนี้

1. การประกาศจ่ายเงินสดปันผล
2. การจ่ายเงินสดปันผลตามที่ประกาศ
3. การประกาศจ่ายหุ้นสามัญปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นสามัญ
4. ขาดทุนจากการดำเนินงานประจำปี
5. การตั้งบัญชีสำรองเผื่อหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น